

Josep Lluís Blasco, servidor de la raó

Tobies Grimaltos

VIDA

Com Raimon, Josep Lluís Blasco va nèixer a l'any 40, i ho va fer al si d'una família de les que en diuen del «puntet». Son pare era catedràtic de llatí a l'Institut Lluís Vives de València i fou durant bastants anys l'alcalde de Sagunt, la ciutat on va veure la llum. Josep Lluís Blasco fou un bon fill o, si més no, ho va intentar. Ben jovenet, tot seguint –supose– la voluntat del pare, va ingressar al seminari. En aquella època i dins de tota la ingenuïtat de les il·lusions infantils, ell no volia ser bomber o torero, com la majoria dels xiquets; si anava al seminari era per a ser papa. D'aquells temps prové la seua amistat amb el meu paisà el bisbe Poveda, una amistat que es mantingué tota la vida. Blasco contava que en les cartes que li adreçava escrivia en el sobre «José Poveda y Gasset», amb el consegüent espant del bisbe. No va romandre gaire temps al seminari, però havia obeït. L'any 1958, també segons la voluntat del pare, es va matricular en Dret a la Univer-

sitat de València. El curs següent, i aquesta vegada obeint els seus propis desitjos, es va matricular en Filosofia, una de les seues veritables passions. Va cursar les dues carreres alhora i va obtenir en ambdues molt bones qualificacions, fet del qual se sentia ben orgullós, tot i que no s'atrevia a confessar-ho més que en les converses més íntimes. Acabada la carrera de dret, fins i tot es va plantejar la possibilitat de muntar un bufet amb el seu amic Manuel Broseta. Afortunadament per a la filosofia, aquella idea fou descartada.

El 1965 es casà amb Adela Costa –fou Poveda qui els casà– i una altra vegada va ser obedient al pare. Com que el matrimoni fou precipitat segons els estàndards de l'època, Blasco pare temia que la gent del poble no pensara que Adela estava embarassada, i així va recomanar i persuadir Josep Lluís que els caps de setmana passejaren sovint pels llocs més concorreguts de la població a fi que la gent poguera comprovar que no era el cas. El seu fill Joan nasqué quan tocava i Mireia, algun any després.

Per aquell temps, Blasco –i per això s'havia casat– ja tenia treball remunerat. Era professor a l'Institut Lluís Vives i feia classes també a la Facultat de Filosofia. Manuel Garrido, factòtum al Departament de Lògica i Filosofia de la Ciència i,

Tobies Grimaltos és professor de Teoria del Coneixement a la Universitat de València. És coautor, amb J. L. Blasco, de *Teoria del coneixement* (Universitat de València, 2a ed., 2003), i amb J. L. Blasco i D. Sánchez de *Signo y pensamiento* (Ariel, 1999). És autor així mateix d'*El joc de pensar* (Bromera, 1998).

potser, el professor que més l'havia impressionat, li va oferir la possibilitat –al començament sense contracte i, per tant, de manera no oficial– d'explicar filosofia a la facultat. La col·laboració del jove professor amb Garrido i els altres joves professors de què s'havia sabut envoltar el catedràtic havia començat amb intensitat i eficàcia fructífera. La renovació que havien començat professors com ara Carlos París, José Luis Pinillos, Joan Reglà o el mateix Manuel Garrido, tenia ara continuïtat i una nova empenta amb aquest grup. La filosofia, que quan Blasco començà a estudiar s'identificava pràcticament amb l'escolàstica, revifava, s'obria a nous corrents i adquiria un nivell molt més digne. Aquell jove Departament de Lògica organitzà simposis internacionals que portaren a aquest somort país filòsofs de la talla de Quine o Strawson, i va fundar la revista *Teorema*, sense dubte la de més qualitat i prestigi de l'època. *Teorema* tenia una clara voluntat d'obertura i de renovació, i allí col·laboraren noms ben destacats del panorama filosòfic d'aquells anys. Com a *Cuadernos Teorema* es publicaren també números monogràfics ben dignes i traduccions d'obres cabdals. La contribució de Blasco a totes aquestes coses fou ben important. El mateix Quine tingué un reconeixement especial amb ell: encara no fa un any, em mostrava la carta manuscrita que el filòsof americà li va escriure. D'aquesta manera, el jove professor Blasco, que havia començat la seua trajectòria explicant Heidegger, havia esdevingut en pocs anys un dels principals artífexs de la introducció de la filosofia analítica a València i a l'Estat espanyol. La seua tesi doctoral, que després es publicà com a llibre amb el títol de *Lenguaje, filosofía y conoci-*

miento, es va convertir en un referent obligat per a molts dels actuals docents universitaris i una de les primeres finestres obertes a un tipus de filosofia que per aquestes contrades era nou i desconegut, bé que revifador i estimulant; un tipus de filosofia que, a diferència del que havia estat habitual, convidava, no a reproduir i comentar les doctrines d'altres amb veneració beata, sinó a pensar un mateix.

Aquella col·laboració, però, es va acabar d'una manera traumàtica (sortosament per a qui açò escriu i els seus companys de departament, tot s'ha de dir). Sé que és dur formular-ho així, però de seguida ho entendreu. Segons explica Xavier Sierra Labrado, tot citant les paraules del mateix Blasco, «Garrido, per traure's les puces de damunt», respecte de certa acusació, «declarà que a la Facultat hi havia una conxorxa "marxista catalanista" que tenia com a capítostos Alfons Cucó (de la secció d'Història) i jo i que nosaltres érem els responsables tant d'haver revoltat els membres del Departament de Lògica –convenent-los que no havien d'examinar i havien de donar un aprovat polític– com de certs cartells que havien aparegut a la Facultat denunciant Antonio Ubieta –catedràtic d'Història Medieval i llavors encarregat dels comptes de la Facultat– de malversar fons».¹ Aquella acusació va fer que ni Cucó ni Blasco foren admesos a entrar en el cos de funcionaris durant bastant de temps. Romandre al Departament de Lògica es va fer insuportable per a Blasco. Afortunadament per a ell i per a nosaltres, l'assignatura de Teoria del Coneixement que impartia pertanyia habitualment als departaments de Metafísica. Si ací s'impartia des del Departament de Lògica era perquè el catedràtic de Metafísica, Rosa-

do, no li tenia una estima especial. Quan va marxar, Blasco aprofità l'avinentsa per a canviar de departament i tornar la Teoria del Coneixement al Departament de Metafísica. Això va ser una jugada per la qual molts li estarem sempre agraïts. Amb el temps, fou catedràtic de Teoria del Coneixement i director d'aquell renovadíssim departament, ara de «Metafísica i Teoria del Coneixement». Blasco es va saber envoltar de joves professors ben competents i, en la majoria dels casos, de reconegut prestigi a l'Estat espanyol i més enllà fins i tot. «L'escola epistemològica de València», com l'han arribada a anomenar, causa respecte a les universitats espanyoles. El mestratge i el tarannà de Blasco va constituir un grup humà amb unes pautes de comportament que, sovint i en moltes coses, poden constituir perfectament un model d'actitud universitària. Qui açò escriu prega perquè aqueixa empremta que Blasco ens ha deixat no desaparega.

El Departament de Metafísica i Teoria del Coneixement de la Universitat de València —els membres del qual pertanyem a l'àrea de Filosofia— constitueix, gràcies a ell, una saludable excepció en moltes coses dins del panorama filosòfic espanyol. Estem acostumats al fet que, en participar en congressos, els nostres col·legues d'altres universitats ens pregunten com és que dedicant-nos a fer la filosofia que fem no pertanguem a l'àrea de Lògica, com és l'habitual. D'això, Blasco n'és el responsable.

El més curiós de tot és que, quan Blasco aconseguí la càtedra l'any 1983, ja l'havien operat dues vegades d'un càncer de laringe. Després de la segona operació, els metges no hagueren apostat un cèntim per ell: no li donaven gaires esperances de vida. Va ser en aquestes circumstàncies que

Blasco va fer tot això. En comptes de rendir-se, es va llançar amb una fúria vital insospitada cap a la Facultat i cap a l'activitat política i cívica. Sense cordes vocals, impartia classes, feia mítings polítics i donava conferències ací i allà (i, llevat de quatre desgavellats, ningú les trobava a faltar). Ràpidament va fer front a la seua situació, va agafar ànim i va fer de les possibles mancances virtuts. Els qui el coneixíem (i en som molts, en molts àmbits diferents, els qui gaudírem d'aquest privilegi) sabem que la seua talla moral i intel·lectual eren molt superiors a la mitjana. També en aqueixes circumstàncies va ser durant un bon grapat d'anys degà de la Facultat de Filosofia i Ciències de l'Educació, acoblant sempre esforços, trobant sempre els punts comuns en les posicions enfrontades i afavorint el consens.

Els mesos de vida que li havien donat els metges, gràcies —pense jo— a aqueixa fortalesa mental tan gran, es convertiren en molts anys, però finalment el càncer va guanyar la guerra i el 8 de març d'enguany, Josep Lluís Blasco ens va deixar. Ens va deixar orfes i ben tristos, però també sense acabar de creure-s'ho ell mateix, ben ensenyats.

COMPROMÍS

Si, certament, Blasco no hi va tenir res a veure, en cap de les dues coses de què l'acusava Garrido, respecte a allò de «marxista catalanista» el catedràtic de lògica no anava errat del tot. Tots sabem del permanent compromís de Blasco amb la nostra llengua i la nostra cultura. Des de sempre va estar en política. «És una llàstima que Blasco dedique tant de temps a la políti-

ca», he sentit dir moltes vegades, «si es dedicara més a la filosofia, tindríem en ell un filòsof de gran talla». El problema és que he escoltat també moltes vegades el retret contrari per part dels polítics. Ell, però, era immune a aquestes crítiques. La seua capacitat per a il·lusionar-se en diverses coses alhora, d'involucrar-s'hi i dur a terme nombrosos projectes, estava renyida amb aqueixa unidimensionalitat que uns i altres –cadascú la seua– li demanaven. Amb la distància que li donava l'escepticisme apassionat que tenen els qui no serveixen més que a la raó, creava i contribuïa a tot allò en què creia (perquè escèptic no és qui no creu, sinó qui dubta), sense renunciar, però, a la seua independència personal, a la seua autonomia de criteri, sense apassionaments cecs i exclusius. Com a bon escèptic, només de la raó era un veritable apassionat (com els seus admirats Russell o Fuster). Jo diria que Blasco «passava en tot»: hi era, però no militava dogmàticament en res.

La seua trajectòria política és llarga i plena de fruits. La seua personalitat el feia un polític excel·lent, en el millor sentit de la paraula. Els seus dots per al consens i la integració eren extraordinaris, i això es va revelar contínuament en tots els àmbits en què el seu compromís cívic el va portar a actuar: el de la política ordinària, la dels partits, el de les associacions i el de la política universitària.

Tot va començar quan, pels volts de l'any 1965, Vicent Ventura li va demanar que s'unira al Partit Socialista Valencià. Eren temps de clandestinitat i puc imaginar un Blasco una mica atemorit, però decidit, acceptant el repte. Quan el PSV es va desfer, ell i Josep Guia implantaren al País Valencià el Partit Socialista d'Allibe-

rament Nacional, el PSAN, que no obtindria vots però que va armar un bon rebombori. Això era cap a 1974. L'any 1981, després de moltes desavinences amb Guia, Blasco abandonà el PSAN i, juntament amb Vicent Ventura i Doro Balaquer, va fundar l'Agrupament d'Esquerra del País Valencià. El 1984 l'Agrupament es va fusionar amb el Partit Nacionalista del País Valencià de Francesc de Paula Burguera i formaren la Unitat del Poble Valencià (UPV). En totes aquestes empreses Blasco va actuar sempre com un ideòleg discret que evita els personalismes, que s'estima més romandre en la segona fila. Ell era l'intel·lectual compromès, el pensador que perfila les línies d'actuació, que possibilita el diàleg –i ben sovint l'acord– entre les postures discrepants, però que no vol «figurar».

Ramon Lapidra podria donar testimoni de la participació del seu amic en el Col·lectiu Joan Lluís Vives i en la seua pròpia arribada al rectorat de la Universitat de València. Lapidra tingué en Blasco, a banda d'un amic, un conseller assenyat i fidel al si del Col·lectiu i a nivell personal. Com ens ho explica Xavier Siera, el Col·lectiu Joan Lluís Vives:

integrat per una colla de professors universitaris valencianistes i progressistes, es va constituir l'any 1983 amb l'ambició d'incidir en la vida política i cultural del país, bé mitjançant accions universitàries, bé amb l'elaboració i publicació en la premsa d'articles d'opinió signats pel col·lectiu. L'any següent –el 1984– es presentà per a aquest grup l'oportunitat d'intervenir d'una manera directíssima en un procés d'especial transcendència: la reforma de la Universitat. Aquell any se celebraven les

eleccions al claustre i al rectorat i és al si del col·lectiu, principalment, que s'elaborarà el programa que triomfaria en les eleccions i que portaria un dels seus membres –Ramon Lapiedra– al rectorat.²

Durant tot el temps que Lapiedra fou rector el col·lectiu funcionà com a òrgan informal de consulta i assessorament. Tot aquell temps també –o pràcticament tot– Blasco fou el degà de la seua Facultat. La contribució de tots dos a la transformació de les maneres de funcionament de les institucions, a la seua democratització real, a la confluència de posicions, al pacte i a la col·laboració són ja un fet ben conegut.

La producció d'articles d'opinió del col·lectiu durant tots els seus anys d'existència és, quantitativament i qualitativa, ben important, i la ploma i la intel·ligència de Blasco hi és ben palesa.

OBRA

La tasca docent i investigadora de Blasco és destacable en més d'un sentit. I si pensem què va trobar i què va deixar, resulta aclaparadora. Com a professor, dues coses cridaven en ell l'atenció. La primera és que des de l'any 1975 (any de la mort de Franco) va fer les seues classes en català. La segona cosa que sobtava era la seua claredat expositiva. Quan Blasco explicava filosofia (com qualsevol altra cosa) se l'entenia. Això els seus alumnes (d'alumnes, també n'hi ha que no són massa brillants) no sempre ho saberen valorar. En un país on l'expressió «quant que en sap, que no entenc res!» definiria molt bé l'actitud dels estudiants envers els professors. Blasco semblava no saber res perquè se li entenia

tot. Era tal el seu coneixement de les coses que explicava, tanta la seua reflexió sobre els problemes que havia de comentar, que era capaç de fer-ho perfectament entenedor. El que jo considere que és una de les coses més difícils que hi ha, fer-se entendre, ho feia ell amb una senzillesa embaldadora. Però el ben cert és que, com sol dir el seu amic Enric Casaban, «quan Blasco deia alguna cosa, calia posar-se a estudiar». Que ell t'explicàs Kant o Quine (dos dels seus herois filosòfics, tot i que antagònics) era un privilegi absolut, amb ell podies entendre en tres classes el que amb altres no havies entès en un any.

El mateix passa amb els seus textos, d'una claredat i un rigor que poden fer passar despercebut al lector superficial la pregonesa del seu pensament i el gran coneixement que tenia de cada qüestió que tractava. Ja hem parlat del seu primer llibre, *Lenguaje, filosofía y conocimiento*. Fou publicat per Ariel l'any 1973. El llibre és la seua tesi doctoral i és una exposició clara i ordenada del desenvolupament de la filosofia analítica des de Frege fins al que Blasco denomina les escoles de Cambridge i Oxford. En aquelles pàgines, però, Blasco no va poder evitar cometre el que llavors representava una gosadia: «No he podido evitar ir manifestando mi punto de vista».³ I ho diu amb sinceritat, sense petulància, més aviat amb temor. La seua humilitat l'obligava a disculpar-se i la seua enorme curiositat i honestetat intel·lectuals a haver de cometre la falta. Això per què demanava disculpes va convertir el llibre de Blasco en una glopada d'aire fresc i un estímul per a diverses generacions d'estudiants i professors de filosofia. Així ho diu Josep Corbí en «Josep Lluís Blasco y la libertad de pensar (1940-2003)»:

la inteligencia y la curiosidad de Josep Lluis Blasco se fue colando por las rendijas y no pudo dejar de escribir una introducción a la filosofía analítica de las que tanto abundan en el mundo anglosajón, en las que el narrador no puede construir su historia más que preguntándose por la verdad o la plausibilidad de las tesis que sus interlocutores del pasado le proponen.⁴

Si la seua tesi doctoral es va convertir en llibre, el mateix va passar amb la seua memòria d'oposició a càtedra: *Significado y experiencia*, publicat per Península l'any 1984. Un repàs crític del positivisme lògic que, malgrat la data en què aparegué el llibre, quan aquest corrent ja' es considerava mort i enterrat, acostava d'una manera clara i ordenada les posicions d'aquells filòsofs i les insuficiències d'aquella concepció de la filosofia a molts que, com no és infreqüent en aquest país, «están de vuelta sin haber ido».⁵

Els altres dos llibres que Blasco publicà ho féu en col·laboració. Jo vaig tenir la immensa sort i el privilegi de participar-hi, tant en l'un com en l'altre. El 1997 publicàrem *Teoría del conocimiento*,⁶ el primer manual canònic sobre la seua estimada matèria que es publicava en català. Ara està a punt d'eixir la segona edició revisada d'aquest llibre, fet del qual se sentia ben satisfet. Desgraciadament, la seua inesperada mort va impedir que els canvis foren més.

El 1999 publicàrem, amb Dora Sánchez, *Signo y pensamiento*, en l'editorial Ariel. Es tracta d'una introducció a la filosofia del llenguatge pensada perquè fóra útil no sols als estudiants de filosofia sinó també als de filologia.

Juntament amb aquests llibres, Blasco va publicar una bona quantitat d'articles.

Si hom els llegeix, trobarà uns papers clars, ordenats, ben argumentats i suggeridors que no es limiten en cap cas a exposar les doctrines d'altres sinó a enfrontar els problemes amb tot el rigor, la seriositat, la penetració i alhora l'honestedat i la humilitat que els qui el coneixem sabem que eren propis d'ell. Aquests papers recorren els temes més diversos dins del seu àmbit d'estudi: la normativitat, la naturalesa de la lògica, la fonamentació del coneixement, la funció i la força dels arguments transcendents...

A més de tot això, Blasco, que tenia una capacitat de treball i organitzativa gens habitual —bé que en la seua falsa i modesta concepció de si mateix ell ho hauria negat una i mil vegades— va traduir al català obres filosòfiques ben remarcables com són ara, per posar només dos exemples, *Llenguatge, veritat i lògica* d'Alfred J. Ayer i *Lògica i coneixement* de Bertrand Russell, i va contribuir a la fundació de societats de filosofia com ara la Societat de Filosofia del País Valencià, de la qual va ser president, la Sociedad Española de Filosofía Analítica (membre de la junta directiva) i la Sociedad del Área de Filosofía, el congrés constituent de la qual va tenir lloc a València el febrer de 2003, i de l'organització del qual Blasco fou el principal artífex. El 1999 fou nomenat membre de número de l'Institut d'Estudis Catalans.

El més important de tot és el tarannà d'aquest home singular que ara ens ha deixat. Dotat d'una gran intel·ligència, aquesta només era ultrapassada per la seua humanitat, i en circumstàncies on altres haurien triat un retir potser autocompassiu, Blasco va dur a terme una tasca que sols el temps ajudarà a valorar en la seua vertadera mesura. Aquell que, com algú ha dit, no ac-

ceptava més lligam que el de l'amistat, va ser mestre de molts, sense pretensions, des del raonament i el diàleg sincer. Blasco ha estat un mestre per a molts i no sols en el pla acadèmic, ha estat també un mestre en la manera de fer i comportar-se, un mestre de rigor, modèstia i honestat. Espere que la llavor que va sembrar, i que ja va donant els seus fruits, continue fructificant i que la seua empremta continue viva i notòria durant molts anys. □

1. Xavier Sierra Labrado, «Josep Lluís Blasco (1940-2003)», *Afers*, 44, 2003, pp. 207-220.
2. *Op. cit.* p. 219.
3. Josep Lluís Blasco, *Lenguaje, filosofía y conocimiento*, Barcelona, Ariel, 1973, p. 191
4. Josep E. Corbí, «Josep Lluís Blasco y la libertad de pensar (1940-2003)», *Theoria*, 47, vol. 18, 2003, pp. 229-231.
5. Josep Lluís Blasco, *Significado y experiencia*, Barcelona, Península, 1984, p. 6.
6. Josep Lluís Blasco i Tobies Grimaltos, *Teoria del coneixement*, València, Universitat de València, 2003 (2a ed.).

L'ESPILL

Núm. 13 — primavera 2003

Civilització industrial, petroli barat, perspectives incertes. *Ernest Garcia*

L'obsessió del creixement. *Elmar Altwater*

Europa Central: l'excavació d'un jaciment. *Simona Skrabec*

Centralització a Mèxic i Amèrica Llatina. *José María Murid*

GUERRES D'ARXIUS. HISTÒRIA, MEMÒRIA I POLÍTICA

Política d'arxiu i escriptura de la història. *Sonia Combe*
Sobre l'arxiu de Salamanca. *Joan B. Culla i Borja de Riquer*
Els arxius del feixisme i la història d'Itàlia. *Brunello Mantelli*
No són només arxius. Franquisme, memòria, democràcia.

Ismael Saz

Raons d'arxiu, desraons d'estat. L'Arxiu de la Corona d'Aragó. *Antoni Furió i Ferran Garcia-Oliver*
Tothom guarda un secret. *Pau Viciano*

DOCUMENTS

Per què el socialisme? *Albert Einstein*

Josep Ferrater Mora, filòsof. *Josep-Maria Terricabras*
La lluent esquena de les lletres. *Òscar Vilarroya*
Pedagogia de l'art. *Antoni Llena*

NOTES

Un famós «escriptor desconegut». *Guillem Calafornia*
Miquel Batllori: sis moments. *Agustí Alcoverro*

LLIBRES

Enzo Traverso: El totalitarisme. Història d'un debat. *Ismael Saz*

Josep Vicent Boira: EURAM 2010. La via europea. *Vicent Soler*
Albert Balcells i Enric Pujol: Història de l'Institut d'Estudis Catalans. *Jordi Casassas*

Sonia Combe: Archives interdites. L'histoire confisquée. *Pau Viciano*

L'ESPILL

SUMARI

- 1 Editorial
- 6 Nacionalitat i inidentitat
Antoni Defez
- 16 Paradoxes i símbols del poder
al País Valencià
Manuel Alcaraz
- 30 La tercera majoria. L'escenari polític valencià
després de les eleccions de 2003
Manuel Muñoz
- 37 Catalunya, final d'etapa
Joan Ramon Resina

QÜESTIONS CONSTITUCIONALS

- 47 La Constitució tancada i els seus amics.
A propòsit de la tribu constitucionalista
Xacobe Bastida
- 65 Deriva o ancoratge?
Nacionalisme espanyol i Constitució
José Ignacio Lacasta-Zabalza
- 72 Pluralisme constitucional
Daniel Innerarity
- 86 La Constitució, vint-i-cinc anys després
Marc Carrillo
- 98 Per què necessita Europa una Constitució
Jürgen Habermas

DOCUMENTS

- 117 Discurs d'acusació al rei
Saint-Just
-
- 122 El declivi de la víctima.
Més enllà de la prostitució de l'art
Suely Rolnik
- 132 Sobre el futur de la literatura
Siegfried Lenz
- 138 Simone Weil: un pensament original
Adrià Chavarria
- 147 Josep Lluís Blasco, servidor de la raó
Tobies Grimaltos

NOTES

- 155 L'art en les ciutats-espectacle
Pilar Parcerisas
- 159 Plans perifèrics
Doro Balaguer

LLIBRES

- 165 Per a una autòpsia del (neo)realisme
Guillem Calaforra
- 170 Els valors: universalitat i pluralisme
Daniel Arenas
- 174 El principi del llenguatge
Ángel López García-Molins
- 176 Un món que hem perdut
Justo Serna